

Numărul 23.

Oradea-mare 7/19 iunie 1898.

Anul XXXIV.

Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru Românla pe an 20 lei

Din tainele culiselor.

S'a cetit în adunarea din Hațeg a Societății pentru fond de teatru român, la 5 iun. an. c.

Onorată adunare,

Tema ce mi-am ales-o e cât se poate de ingrată. Am rola birtășului, care ține pe oaspeți un cias întreg de vorbă, spunându-le cum se cultivă vinul și apoi, când le-a făcut gust mai mare, se coboară de la tarabă fără să la pună beutură pe masă.

Dați-mi voie să rămân puțin la astă drastică asemănare a dramei cu vinul.

O mână de pământ roditor încălzit de arșița soarelui... și strugurele crește, precum se închiagă în sufletul simțitor al celui dotat cu scânteie divină subiectul dramei. Vine toamna și — excludând floxera viței și cea poetică — strugurele se coace. Atunci poetul își ia inima în dinți și scrie drama, iar vinicultorul ia strugurele — nu în dinți — ci îl pune în teasc.

Și iată, înaintea noastră drama scrisă și mustul spumegător.

Dar mustul, de și o beutură bună, luată în măsuri mai mici, încă nu e scopul final: vinul, până n'a trecut prin procesul fermentațiunii. Și prin acest sin-

gur proces fără avocat, trebuie să treacă și drama, înainte ce să ajungă cu adevărat piesă teatrală. Fermentațiunea dramatică e prima reprezentație și acea dramă, care nu e scrisă pentru a fi redată pe scenă, „das Buchdrama“ precum o numesc Nemții, e o copiliță, frumoasă poate, dar născută moartă.

Iar pe moarte să le lăsăm să doarmă și noi să ne ocupăm cu viile!

Prin câte stadii nu trebuie să treacă, prin câte butoaie nu trebuie scurs mustul, până să iasă din el vinul? Prin și mai multe peripecții are să treacă înse drama.

Și despre aceste stări ale copilăriei unei drame dați-mi voie să ve vorbesc, arătându-vi-o din fașe, adecă din momentul când autorul scrie „cortina cade“ după actul din urmă, până când ea pășește înaintea publicului pentru de a fi aplaudată sau huiduită. Nu voi face nici teoria dramei, nici nu ve voi conduce la prima reprezentație, ci voi cercă să ve introduc în misterele scenei, dând puțin culisele la o

CAROLA REGINA SAXONIEI.

parte și arătându-ve ce se petrece îndărătul lor.

Poetul după ce a terminat drama, va luă cvar-turi de hârtie fină și pe fața lor o va purisă, începând alineat nou de câte ori va vorbi o persoană nouă, al cărei nume îl va subtrage. Isprăvind aceasta,

își va băga copilul spiritual într'un plic și îl va trimite direcțiunei vre unui teatru dimpreună cu o scrisoare de recomandație.

Alegerea e grea.

Sunt directori de teatre adevărați, independenți de public, cari primesc sau resping o dramă numai de dragul artei. Aceștia sunt înse rari și covârșitoarea majoritate a directorilor nu gândesc decât la venitul bănesc ce li-l pot aduce piesele. Și e știut că cele mai bănoase sunt dramele proaste. Încă de un lucru trebuie să fie conșciul autorul: „Prime reprezentații există la toate teatrele, premiere înse numai în capitală“. Dacă a cădută o piesă în Berlin, nici un teatru provincial nu o va primi în repertoriu; dimpotrivă, dacă a fost vre una aplaudată, toate direcțiile teatrelor din provincie vor căuta să și-o câștige. De aceea ele nu primesc bucurosi manuscrite, așteptând mai întâi rezultatul de sus și autorul va face bine să-și încerce norocul direct în capitală.

Să presupunem că dramaticianul știe aceasta. Dacă el e începător, va face o scrisoare lungă, începând cu: „La îndemnul mai multor prietini competenți, m'am hotărât în sfârșit etc. etc.“, va înșiră frumusețile piesei sale, prorocindu-și un splendid viitor, iar direcțiunei un câștig uriaș cu drama aceasta și cu cele următoare, va da date biografice etc. etc. Dimpotrivă pățiii vor pune în mâna copiilor lor numai o scrisoare de câteva șire. Vom vedea îndată care procede mai corect.

Încă pe ceva îl poți cunoaște pe începător. El va dori să-și citească însuș opul înaintea comisiei examinătoare. Face înse foarte reu. Se știe că cei mai mari componiști erau dirigenți slabi — cugetați-ve la Brahms — și cei mai mulți poeți sunt slabi recitatori. Detleff de Lilienkron are un defect de limbă, Anna Croissant-Rust n'are glas, Eminescu scandă, Vlahuță citește într'un ton enervant de plângător ș. a. m. d. Numai Sudermann și Richard Dehmel sunt adevărați declamatori, dintre toți pe câți i-am auzit cetindu-și opurile proprii, iar dintre Români cunosc numai pe unul, pe tinerul nostru poet Zaharie Bârsan Sân-Petrescu. Autorul însuș nu e conșciul de aceasta și uită că ascultătorii sei sunt dedați să audă dilnic artiști de primul rang....

Să ne întoarcem înse la manuscris, urmărindu-l pe calea, ce a început-o.

Stațiunea primă e *dramaturgul*.

Fiecare teatru de daidoamne își are dramaturgul propriu, care n'are altceva de lucru, decât să citească manuscritele incuse și să le respingă sau să le recomande direcțiunei.

Să nu credeți înse că funcția asta e de invidiat.

Musele cochetează ași într'un mod îngrozitor cu muritorii și rezultatul e, că după o statistică competentă a incurs în anul 1895 la un singur teatru din capitală peste 1000 de manuscrite. O cifră de necreșut, care pretinde dilnic cetirea a cel puțin 3 drame. Bietul dramaturg! Trei litre de must pe di! O, tu regiment de cavaleriști de-ai Pegazului, nu te gândești ci la urmări!? Și dacă ar fi cel puțin totdauna must, dar de obște e bragă! Și unde mai puneți, că oamenii mari scriu urit, cugetați și la scrisorile acelea frumoase și atât de imposibile de citit!

Acum cred că e vădit, de ce e reu să mai alături și o scrisoare lungă manuscrisului.

Sermanul dramaturg! dacă ar vră să fie om conșciinșios, ar trebui să umble pe strade citind piese tea-

trale, să mănânce, să doarmă, să riță, să plângă, să facă curte la domnișoare, să se însoare și să-și certe copiii cetind manuscrite!

Și directorul cere să fie conșciinșios, căci datorია lui nu e numai să aleagă piese din cele incuse, ci el e dator să cunoască talentele din germene — e știut că aproape toți dramaticii mari au scris piese proaste la început — și să le încurageze, pentru ca să și-le câștige pentru viitor. În cele mai multe casuri el caută scene, acte întregi, după câte o scânteie de talent și ajuuge la foaia din urmă, fără să o fi aflat.

E deci de explicat dacă dramaturgul e vesel, când găsește pe paginile prime ale manuscrisului atâtea prostii, încât e scutit de a mai citi și restul și retrimete caietele cu formula obicinuită: „Cu părere de reu trebuie să ve comunic că rezultatul cetirii dramei dvoastre X. Y. etc.“

Dar a fost prea naiv dacă a creșut că a scăpat cu atâtea. În ziua următoare îi arată vre-un prieten un articol violent în potriua lui, în care se documentează cu probe că el n'a cetit tot manuscrisul.

De unde au autorii aceste probe? Mai ales cei cari au mai fost respinși, sunt foarte invenșioși. Așă spre pildă lipese ușor doue fețe de olaltă și când primește manuscrisul înapoi, le află tot lipsite. Ei, poftiți dovadă mai invederată de mișelia nenorocitului dramaturg?...

Dramaturgul e deci prima stațiune în călătoria manuscrisului, un fel de purgator, în care se alege bunul de reu, în care se constată dacă mustul nu e amestecat și dacă al doilea părinte al dramei se numește Thalia și Melpomene sau Shakespeare, Göthe, Ibsen etc. Soartea manuscrisurilor respinse nu o vom urmări. Autorul își mai poate cercă norocul la alte teatre și în sfârșit să-și ia refugiul la societățile pentru incuragierea talentelor tinere.

Pe noi ne interesează manuscrisul, pe care dramaturgul îl crede bun și îl recomandă directorului. Dacă și el îl primește, se încep invoielile cu autorul.

Directorul își cunoaște publicul. El știe, că acesta nu se uită la vin, ci la eticheta buteliei. Când firma nu e cunoscută, publicul e cât se poate de pretenșios. De aceea, când autorul e necunoscut, se încep tocmelile. Unuia din public îi place vinul roșu, poetul trebuie să bage de dragul lui coloare roșie în cutare scenă, în alta trebuie să pună ceva sodă, căci altui ascultător îi plac vinurile spumoase ș. a. m. d. A fi scriitor tiner și a nu face concesii publicului, înseamnă a nu ajunge nici când pe scenă. Dar și cu remunerația stă reu începătorul. Directorul născocesc fel de fel de pretexte ca să-i plătească mai puțin. Ba că nu va fi cercetat teatrul bine, ba că se cere scenărie nouă, ba una, ba alta, așă că îl scurtează pe bietul poet reu de tot.

În sfârșit contractul se subscrie și manuscrisul începe să călătorească mai departe în vreme ce autorul stă acasă ca pe cărbuni. E înse de recomandat să se pună pe vre-un scaun, dacă nu vrea să se facă scrum, căci manuscrisul mai are să facă o

cale lungă

să-i ajungă.

Întei vine la regisor, care îl studiază, apoi ajunge la mașinist, la pictor, la decorator, la suflor, la frisor, la garderobier, la maestru de balet, cu un cuvânt are să treacă prin deci de mâni, fără de cari nu e cu putință reprezentația.

De aici începe regisorul, nu directorul artistic, să

devină persoana principală în istoria manuscrisului.

Mai întâi împarte rolurile actorilor. Aici mai totdeauna se întâmplă certuri. Unul e protejat, altul se simte persecutat, cei tineri cer role mari, pentru ca să se poată valida, bătrânii văd primejdia de a fi întrepuși și nu vor să dea rolele principale din mână, acțiunile se ceartă pentru rola unui paj și regisorul zimbesc, întinzându-și cursele.

După ce s'au aplanat nemulțumirile, se ține ședința dintâi, în care se citește piesa înaintea tuturor actorilor cari conlucrează. După aceea urmează studierea.

Pe câți actori sunt, pe atâtea feluri de a studia, de aceea nu ne vom estinde asupra acestui punct. De remarcat e, că actorii bătrâni învață numai rola lor, pe când cei tineri știu întregi de-a rostul scenele în cari pășesc. Sunt foarte puțini și mai ales actori slabi aceia, cari își studiază rola înaintea oglinzii. Actorii mari acasă nu declamează, ci își învață numai rolele de rostul. De abia la probe, în ansamblu, încep să și joace. Dșoara Agata Bârsescu mi-a povestit odată următorul episod hazliu:

„În Viena aveam o prietină bună, care ținea foarte mult la mine. Odată am pus-o să mă asculte în rola Medeei, pe care aveam s'o joc în curând. De la succesul acestui debut avea să atârne angajamentul meu. Rola am știut-o bine și mă așteptam la laude din partea prietinei. Dar în locul lor, pe ea o năpădiră la sfârșit lacrimile și dând din cap îmi duse: „Agato tu ți-ai ales o rolă greșită. Nu o știi declamă de loc!“ Atunci am dus-o la probă. Când ne-am întors acasă iar erau lacrimi în ochii ei, de astă dată înse i le storsese Medea, nu Agata“.

Să presupunem, că actorii și-au învățat rolele, că mașinistul, garderobierul etc. au preparat cele de trebuință și să privim *înscenarea* pieselor teatrale, propriu zisă.

Pe acest teren teatrul a făcut cele mai uriașe progrese, mulțumite în mare parte invențiilor moderne. Pentru ca să demonstrez aceasta în mod mai vădit, voi aduce în antitesă câteva pilde ale *înscenării* din trecut și ale celei moderne.

Se știe că pe timpul Greciei vechi, actorii jucau cu mască. Tragedianul își avea masca sa care semăna mai mult cu un cap de Medusă, decât cu o față omească, iar comicul își avea masca sa permanentă caraghioasă. Fiind distanțele de la arenă până la galerii prea mare, pentru ca vorbele actorului să poată fi pricepute de ascultători, ei vorbeau printr'un fel de tuburi acustice.

În fața acestui fapt voi cită o pagină din introducerea la „Domnișoara Iulia“, o dramă modernă a faimosului Strindberg:

„... Când încep a vorbi despre suliman, nu nădăjduesc să fiu auzit de dame, cari mai bucuroso voesc să pară frumoase, decât adevărate. Dar actorul ar trebui să gândească bine la aceea, dacă e avantajos sau nu pentru el să dea prin suliman feții sale un caracter abstract, așa ca să pară că are o mască pe față. Să ne imaginăm un domn, care și-a dat printr'o linie făcută cu cărbune deasupra sprincenilor, feții sale o expresie bine marcată de om năcăjit și să presupunem, că acest om care vecinic are înfățișarea unui om necăjit, e silit să riță în urma vre-unei replici. Ce strimbătură îngrozitoare se va naște!? Și acum se va pute încreeți o frunte falsă și netedă ca o bilă de bi-

liard, când actorul ce are să reprezinte pe un bătrân, aude ceva neplăcut.

La drama psihologică, unde cele mai fine și nuanțate impresii sufletești au să se reoglindeze mai mult în mimică, decât în gesturi și în ridicarea vocii, e mai bine să avem o limită interzisă, ce cade din dreapta și din stânga pe o scenă mică, pe care actorii joacă fără suliman, sau cel mult foarte puțin sulemeniți.

Înainte de a discuta aceste 2 pilde, să mi se dea voie să mai aduc alte două tot atât de caracteristice. Voi schiță în liniamente generale scena teatrelor de acum 300 de ani și scena teatrului din München („Königliches Hof- und Nationaltheater“.)

Un spațiu mic, mărginit de niște covoare, cari corespundeau culiselor de aji, o mică ridicătură în fund, care făcea serviciile unui balcon în „Romeo și Julia“, a unei case în „Neguțatorul din Veneția“, a unei scene în „Hamlet“ — atât eră tot. Această scenă permanentă putea reprezenta când o pădure, când o piață, când sala unui palat, când chilia vre-unui bordeiu. Pe gingașa Desdemona o jucă un bărbat ras la mustăți, iar marele Shakespeare când jucă pe spiritul tatălui lui Hamlet, rola sa de predilecție, eșia de după covor, iar între cei mai frenetici aplaudatori ai lui, eră enșas regina Elisabeta a Angliei.

Scena teatrului din München ocupă o treime din sala cea gigantică a teatrului regesc și e zidită pe 7 etaje, dintre cari 3 sunt subterane, așa că culisele pot fi ridicate întregi în înălțime, sau cufundate sub scenă. Întocmirile cele mai dese și mai complicate fac, ca pe scenă să se poată redă ori ce imitație a naturii și a puterilor supranaturale. În „regele Lear“ vedem fulgerile, auzim tunetele, și vijăitul vântului, vedem chiar ploaie turnând pe scenă, în „Kukuska“ ninge în teatru, în „Faust“ Mephisto ese și intră în pământ iar corpul lui Faust e ridicat în aer de patru ângeri, cari zboară, în baletul „Excelsior“ scenăria se schimbă într'o clipă, iar în „teatrul residenței“ toată scena se poate învârti, așa că în dramete shakespeare-iane de la scenă la scenă nu trebuie să se lase cortina...

Care e scopul pentru care Grecii își puneau mașce, Strindberg perhoresează sulimanul, pentru care scena se îngredia cu patru covoare pe vremea lui Shakespeare și pentru care teatrul din München și-a procurat toate acele mașnării?

Respuns: Pentru ca să se producă în public „ilusiunea dramatică“.

Ce e „ilusiunea dramatică“?

Iată o întrebare, la care nu voi răspunde cu citate, căci dacă aş vré să citez tot ce s'a scris despre ea, ne-ar află judecata din urmă, încă tot aici și archangelel ar avé de lucru până să ne deștepte.

„Ilusiunea dramatică“ este cea stare de înălțare impersonală, când uitându-ți toate preocupățiunile personale, trăiești numai în lumea, pe care o veți reprezentată pe scenă.

Fără de aceasta ilusiune dramatică nu poți gustă adevăratul farmec al unei reprezentații și îndată ce te gândești spre pildă — că de ce miroasă vecinul de la dreapta atât de turbat a usturoiu, sau la ce croitoreasă și-a făcut cutare acțiță toaleta, nu mai poți pricepe pentru ce nu onorează Hamlet pe tatăl seu mașter când îl găsește rugându-se.

(Finea va urmă.)

Căprarul Stroe.

Prin ploaie de gloanțe ca trăsnet
Răsbate pribeagul fugar
Și'n urmă-i potopul de dușmani
Răcnește și urlă amar.
Răsună văzduhul de tunet
Și văile tunetu-l prinde:
Cutremur de groază și moarte
Pe coaste și dealuri se 'ntinde.

Spahiii pe Alah îl chiamă;
Fugarul le scapă, îl vâd, —
Și'n șiruri turbați de mânie
Pe Vodă-Ion se reped.
Ca viscolul geme puhoiul
De dușmani păgâni, — îndrăcit!
Și gemetu'n haos se pierde
Și Alah e surd năucit!

O singură țintă îi mână:
E capu lui Vodă la preț;
Cinci mii de lire de aur...
Sultanu îi viclean și isteț.
Păgânii sânt meșteri de fugă
Și Pașa îi indeamnă, îi turbează, —
Pământul resună de tropot
Și caii sêlbatec nechiază,

Nu-i zângănitul de spede,
Or dorul că-i țara 'n pieire,
Ce 'n luptă pe moarte îi mână,
Ci zângănitul de lire. —
Dar iată că Vodă se întoarce,
Spahiii 'n delir strig'; — „Alah!”
Cinci mii de lire e capu-i!...
E darnic al lor Padișah!

Ce?!... Vodă nu-i singur, o! groază!
Văzduhul din nou se aprinde,
Cutremur de spăimă și moarte
Pe Turci năuciți îi cuprinde.
Ghiaurii, — potopu i-ajunge!...
Spahiii îl chiamă p' Alah! —
E moartea aproape, se vede; —
Blesteamă p'al lor Padișah!

Sfêrșită e lupta; — păgânii
De moarte și groază căduți; —
Și capul lui Vodă și aur
D'acum pe vecie 's pierduți!
Și mândri, frumoși, călăreții
În lagăr cu Vodă se 'ndreaptă, —
Și 'n cortul domnesc pe Voivodul
Soția-i cu drag îl așteaptă.

În urma lui Vodă în cortu-i,
Un falnic bătrân, militar,
Se 'nchină și capul Pașalei
Pe masă i-l pune ca dar.
— „Stăpâne! pe capu-ți păgânii
„Cinci mii de lire dau preț; —
„Așă hotărit-a Sultanul:
„Sultanul... îl șcii, e isteț!

„Tu ce-mi dai? nimica, veți bine!
„P'o titvă de Pașă bătrân
„Nu-ți dau nici păgânii lăscae, —
„Dar mi-te un Vodă român,
„Acasă mai am vr'o cinci-șease,
„Înfipse pe garduri în par!...
„De-i vrea s'o păstrezi, ți-i aduce
„Aminte de Stroe Căprar!

T. DUȚESCU-DUȚU.

Andrei Mureșianu.

(Urmare.)

Acest admirabil și neasemnat cântec — dice Aron Densușan, — în un cadru restrins împreună tot ce a existat mare în bine și în reu, în fericire și nefericire, în viața noastră; toți Români, toate credințele și aspirațiunile lor, plângerile sorții lor, ca și resunetele de eroism, blăstêmul tirăniei, ca și îndumneșirea libertății sânt descrise cu atâta strălucire, cu atâta vigoare și sbor, încât se pare că la creațiunea acestui cântec serafimii i-au dat poetului condeiul din aripa lor de foc. — În acest cântec este revêrsat un spirit biblic, o gravitate profetică. Aici nu mai vorbește poetul. Acela, care ne ceartă blând pentru trecut și care ne strigă să ne deșteptăm, să ne ridicăm din patru unghiuri și să ne unim în cuget și simțiri, nu, el nu mai este preot, după înțelesul de ađi, el este un trimis al prevedinței. Nimic nu se află în acest cântec, ce ar fi de prisos ori de a doua mână. Ori ce cuvânt este o schinteie, ori ce expresiune un torent electric. Dacă mi-ar fi permis a me servi de o imagine parabolică, aș dice, că acest cântec este un corp în care totul este cap și inimă și prin urmare nu poți înstrăina nimic fără să distrugi totul.¹

În literatura noastră mai sânt încă doue marsuri: unul al lui Vasile Cârloavă, și celalalt al lui Vasile Alexandri.

Aici se ivește diferența între ele.

La Cârloavă și la Alexandri, Românul se indeamnă la luptă, ca să-și dovedească eroismul, să nu-i ădică lumea, că el este laș, să nu creadă nime, că ori ce dor de libertate a perit, s'a șters din el. „Mureșianu — dice Coșbuc — indeamnă pe Români să se lupte, fiind că e nevoie, e cuțitul la os, căci austriacii le răpesc limba, rușii Moldova, turcii religia, Țeranul n'apucă parul, numai ca să arete, că e voinic și el; și când îi smulgi pânea din mâna flămândului, el nu se

¹ Cercetări literare vol. I pag. 131.

luptă, ca să dovedească lumii, cât e de cavaler, ci pentru alte cuvinte.¹

La Cârlovă și la Alexandri li se promite Româ-

cel mai sărac în idei este al lui Alexandri, cel mai bogat al lui Mureșianu. Acesta e și cel mai limpede în concepțiune. Și pe când celelalte sînt unilaterale

O înmormântare la Romani.

nilor glorie, nemurire. La Mureșianu li se promite libertate în țară liberă.

Dintre toate trele marșurile — Țițe Coșbuc —

¹ Trib. Pop. an. I nr. 6.

în tânguiri și cereri și se învârtesc pe lângă interesele locale, marșul lui Mureșianu scoate la iveală interesele generale ale Românilor de pretotindeni.

Toți trei poeții cer întâi de toate unire, dar o

înțeleg în trei feluri: Cârloava apelează mai ales la unirea partidelor din Muntenia, Alexandri mai ales la unirea principatelor, iar Mureșianu la unirea în cuget și simțiri a tuturor Românilor „din patru unghiuri”. Alt lucru pe care-l cer — dar numai doi dintre dênșii — e libertatea de sub jugul străinilor. Cârloavă nu cere libertatea, nu pomenește nimic despre ea; poate că nu i-a îngăduit vremea de pe atunci să rostească această vorbă urgentă și de ruși și de turci și de austrieci, cari se uitau chiorș unii la alții de dragul României. Al treilea lucru pe care-l cer, — da iarăș numai doi dintre ei — e mărirea sau slava, cum îi dic ei. Mureșianu nu cere mărirea. Și tocmai, că nu o cere, și nu-și formulează ideile încântate a priori de mărirea, concepțiunea marșului seu e ferită de falșitatea marșului celorlalți doi. În schimb inse el cere, ce nu cer ceilalți doi: revindecări politice și economice, respectarea limbei naționale, respectarea religiei noastre, ba cere să fim proprietarii Dunării, pe care ne-au furat-o rușii și austriacii. El nu cere reforme, ca Alexandri, ci revindecări de drepturi. — Cârloava a scris o rugăciune, Alexandri un îndemn, Mureșianu un protest!¹

„Resunetul” prima oară s'a publicat în „Foaia” nrul din 11 iunie 1848, adeva — ca să me folosesc de cuvintele lui Barițiu — după adunarea cea mare de la Blaș, și pe când guvernul din Cluș, ca și cel din Pesta, luase toate măsurile spre a pute pune mâna pe membrii comitetului național și pe toți tinerii, câți lu-crau în spiritul concluserilor din maiu!²

Cât de mare efect a produs, se explică invederat din împregiurarea, că cele 800 de exemplare ale „Foaiei” toate se petrecură într'o lună de zile, ba nici atunci nu erau destule, ci trebuie să se facă copii nenumerate și să se respândească.

Melodia și însași concepțiunea făcū să devină atât de poporal „Resunetul”, care este atât de real și atât de edecuat exprimă dorințele, cererile poporului românesc; el ori și când se poate pune lângă „Allons, enfants de la patrie” al Francesilor, ori lângă „Es geth ein Ruf wie Donnerhall” al Germanilor.

1848 nu numai în istoria națională, ci și în viața marelui poet formează cel mai strălucit punct. Puțin de tot a scris el în 1848, dar la acel puțin i-a știut da o valoare nespūs de mare. Dacă luăm în considerare împregiurările între cari s'a scris „Resunetul”, și efectul ce l-a avut acest „Resunet”, cu tot dreptul putem dice, că să nu fi scris Andrei Mureșianu nimic întreagă viața sa, singur „Resunetul” i-ar câștigă nume glorios și coroana nemuririi. Atât de tare s'a ridicat, încât mai tare nu se poate; de acea este prea firesc, dacă după aceasta înălțare, care ține de la 1848—1850, se va colorī poetul, și cu cât se va depărtă mai tare de acest timp, care e timpul gloriei sale, cu atât mai mare va fi declinul seu.

Anul 1849 îl silește pe poetul nostru să-și părăsească pe câțva timp iubita patrie. Anume prin luna lui martie din 1849 guvernul sugrumă „Gazeta” și și „Foaia pentru minte, inimă și literatură”, iar pe redactor îl urmărește, ca să-l prindă. Acesta dimpreună cu Andrei Mureșianu și cu familiile lor se refugiază în Muntenia la Ploesci.

În 19 august 1849 Mureșianu se rentoarce iară la Brașov. Nu peste mult după acea se rentoarce și

Barițiu. Acesta cere concesiune de la guvern, ca să poată scoate mai departe „Gazeta”. Ceea ce i se și dă prin luna lui decembre 1849. Dar numai până prin februarie 1851 mai stă Barițiu în fruntea acesteia. Guvernul iară îi sugrumă foaia din cauza unor publicări despre revoluție și redactorul pentru încăpăținare („wegen Halsstarrigkeit”) va fi depărtat și amenințat cu prinsoare, de care numai cu mare greu a scăpat. Atunci se propun de redactori Andrei și Iacob Mureșianu.

Andrei Mureșianu preferind oficiul de translator și concipist de la guvernul regesc, renunță la redactorul „Gazetei”. În schimb, pentru oficiul mai sigur de translator, primește scârba și necasul cel mult, care-l amări până în adâncul inimei, care-l suportă și-isdru-cină viața, și pentru care de multe ori va fi având causă, ca să-și deplângă cu întristare și cu amărăciune multele zile bune, ce le avusese în Brașov, de care atâte suveniri plăcute îl legau, cât mai mult nu le poate uită.

Din 1849 și 1850 avem de la Mureșianu următoarele poesii: „Omul frumos”, „Cătră martirii români” și „Un devotament familiei Hurmuzachi”.

Toate trele au o valoare înaltă poetică, și toate trele se țin încă de timpul gloriei poetului, dar comparate cu poesia sa din 1848, ne arată espres declinul.

De la 1850 incoace îl vedem pe Mureșianu lucrând ca translator la cancelăria prosaică a guvernului cesaro-regesc din Sibiu. — Aici începe mai cu seamă starea tristă a poetului. Oficiul seu cel nou făcū să se reească relațiunea bună și amicală între el și amicii sei, precum ne spune George Barițiu. Aceasta îi amări mult viața. Apoi, poetul blând și fraged de la natură, — dice Iosif Vulcan — a trebuit să împlinească lucrurile cele mai seci; el, care ardea pentru libertate, a trebuit să traducă ordinațiunile și legile cele mai sugrumătoare de libertate și naționalitate ale guvernului absolutistic”. (Pant. rom. pg. 14).

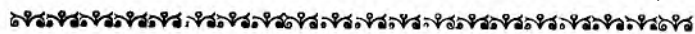
Ce e drept, i s'a dat ocasiune destul de bună a părăsi oficiul acesta, când l-a chemat Bărnăuțiu în Iași la catedra universitară, dar Mureșianu nu primi a urmă acestei invitări. Remâne deci și mai departe în oficiul seu până în luna lui aprilie 1861, când dimpreună cu mai mulți funcționari fu pus în disponibilitate.

În anii aceștia Mureșianu continuă a se ocupa cu poesia.

Dar valoarea poetică a creațiunilor sale din acest timp a scădut mult. Și aceasta se explică din împregiurările politice și sociale, în cari trăia poetul.

(Va urmă.)

IOAN RAȚIU

Cugetări și meditări.

Condescendența este foarte frumoasă; depinde numai de la cine vine. Astfel, — după măsura persoanei, ce o împarte, — e acceptată cu fală și satisfacere, ori cu ironie și — recreațiune

*

Invidia e izvorul tuturor relelor, făcându-te capabil de crima cea mai ticăloasă. — Cine nu dorește izolarea și disprețul lumii, cerce a o suprimă la timp!

VIORA DIN BIHOR.

¹ Trib. Pop. an. I nr. 6.

² Ist. Trans. vol. III pg. 245.

Pe țărmul Mării Negre.

(La Mangalia.)

(Fără ritm.)

*Turbată e unda ce veșnic te 'ngână,
turbat este vântul ce barca ți-o mână
în depărtare,
biet lopătare!*

*Dar pacea se 'ntoarce și steaua-ți apare
la țărm cu iubita.*

*Eu inșe, pe valuri
îmi caut într'una pierdute-idealuri; —
inima mi-e cărmă la barca-mi pustie.
Ea zboară pe valuri, dar zboară 'n neșcire:
Zadarnic se 'ncearcă trudită-mi gândire,
s'arunce în pripă o ancoră 'n apă: —
un vânt o tot mână și soartea ți știe
limanul.*

*Dar câte la țărmuri ajung fericite
din îndelungata călătorie!*

*O, câte inimi nefericite
fug peste ape
ca să se scape!*

*Dar totuș fatulul avânt
în adâncul mării le 'nghite.*

ALIN.

Schițe din Italia.

Neapol.

(Urmare.)

Prin care punct al orașului dacă vei arunca o privire peste golful maiestos, îți stă înaintea insula Capri (Capreae), care ca un sphinx urieș încungiurată de stânci se ridică din mare. Aici se află o peșteră renumită, numită Grotta Azzurra, pe care o cercetează toți călătorii, cari se abat pe aici. N'am dispus de atâta timp, ca să pot face e excursiune pe insula aceasta, drept ce îmi iau voie a me ocupa de ea din punct de vedere istoric.

Teribilul împărat roman Tiberiu, după ce în tirăni și desfrânări a îmbătrânit, a părăsit Roma, alegându-și ca loc de exil insula aceasta încungiurată din toate părțile cu stânci gigantice; a făcut-o asta pentru călima pururea plăcută ce dominează aici și pentru prospectul admirabil ce ofere spre marea imensă și asupra câmpiilor zimbitoare ale Campaniei frumoase. Aici petrecea în societatea lui Thrasibil, care profesându-i, după cum îl tăia capul, din stele, îl conducea ca pe un copil. De aici trimitea epistole la Roma, în cari poruncia, cari și căpi dintre senatori să fie uciși. Toți senatorii tremurau de groază când sosiau rescriptele împărătești. Pe mulți dintre aceia, cari se prezentau înaintea lui pe insulă, cât din greșeală cât din datină, îi ucidea; acela eră denumit pretor, care eră în stare a bé dintr'o ridicătură o cantă de vin. Și fiind că s'a aflat un individ, care nu una, ci trei conghii (congius-bocală) a beut una după alta, pe care de loc l-a și numit Tiberiu de Tricongius.

Ca să nu intrerupem cu înșirarea faptelor împărătești, demne de un nebun, mai amintim, că lui Aseliu Sabin pentru un dialog, în care bureții, stridiile

și paserile rivalisau pentru întăitate, i-a dat 200.000 sesterții. Și ca să nu fie lipsit nici de plăcerile ce tind omului viața de la oraș, se punea la dispută cu sofistii și cu gramaticii, discutând: că ce nume a purtat Achile, pe timpul când ca femeie a petrecut în curtea regelui din Skyros; sau că cine a fost mama Hecubei, și că ce conțin cântecele sirenelor? etc. Dar pentru aceea uciderile și aruncările în mare, iaca numai așa — à volonte, n'au încetat.

Dintre toate binefacerile lui Tiberiu, mai vrednică de menționat e aceea, că în timp de foamete a ajutat poporul, și că pe timpul când 12 orașe infioritoare din Asia au fost aproape de tot cutropite prin cutremur de pământ, a trimis sume enorme pentru reconstruirea acelorora, și în deosebi orașului Sardes i-a dat 10 milioane sesterții, care oraș i-a și ridicat o statuă. A făcut-o inșe aceasta, nu pentru că l-ar fi condus ceva bunătate ori generositate, ci numai și numai din politică. Și pentru aceasta faptă de dărnicie, s'a aflat un scriitor, Linguet, care în opoziție cu toți ceialalți istorici, pentru Tiberiu cel teribil, a aflat cuvinte de susat.¹

În legătură cu amintirea insulei Capri, am descris în câteva trăsături viața lui Tiberiu petrecută în insula aceasta, n'a fost mai bună și mai laudabilă nici ceea petrecută în Roma. Tot asemenea de teribili au fost și ceialalți urmași ai lui în domnie, ba doară unii erau și mai crudeli. (Caligula, Nero.) Și ce a fost cauza? a fost lipsa totală a elementului moral. Acel element nu s'a putut așteptă de la domnitorul tiran, nu de la senatul depravat, nici de la patricii decimați, nici de la religione lipsită de autoritate, nici de la filosofii esitanți, nici de la bogății cu suflet stricat, nici de la popor, care nu cunoașce nici drepturile, nici datoriile sale. S'a putut așteptă singur de la unicul Dumneșeu și de la iubirea adevărată.

Aici în apropiere se ridică în mare și insulele Ischia și Casimiciola, cari înaintea de asta cu câțiva ani, au fost bătute de un grozav cutremur de pământ.

Din Neapol am făcut o excursiune la Pompei și de aci la Vesuv; de Pompei ne vom ocupa mai apoi, dar și până atunci să urcăm muntele, care în veci tot volburi de fum aruncă în aer, adeca:

Vezuvul.

Cine a călătorit vre-odată la Neapol, la prima privire în giur, a observat Vezuvul. Sub numele de Vezuv înțelegem un munte vulcanic, cu o deschidătură în vârf, pe unde neîntrerupt ese un mare nor de fum amestecat cu cenușe, pietri și alte materii în fusiune. Pe suprafața pământului se află cam la trei sute de Vulcani, dintre cari unii sânt stinși, a căror deschidătură (crater) ași nu mai aruncă materii ardătoare, iar alții sânt în neîntreruptă activitate, între cari se numără și Vezuvul, care pe timpul când l-am văzut mai întei, avea un aspect atât de inocent, ca și când n'ar fi acoperit cu lava sa nici odată Pompei, Herculenum, Stabiae și alte orașe.

E situat în partea orientală a șesului frumoasei Campanii, în față cu golful de Neapol. Fiecare erupțiune mai mare ori mai mică, a schimbat înălțimea și configurațiunea acestui munte vulcanic, înalt de 1200 m. De muntele Somma, care se dice, că ar avé un crater stins, e despărțit prin locul numit Atrio del

¹ V. Linguet, Histoire de la révolution de l'empire romain.

cavallo. Istorical Vezuului e foarte antic; și ađi în Campania e unicul, celelalte cratere din giurul lui toate s'au stîns, atari erau în insula Ischia și Procida, la Solfatara și Monte Nuovo.

Prima erupțiune, însemnată în istorie, a fost cea din anul 79 al nrei creștine, care a acoperit și nimicît orașale: Herculanium, Pompei și Stabeae. Până la anul 1500 s'a notat 9 erupțiuni mai considerabile, dintre cari cea din an. 472 a fost atât de puternică, de până la Constantinopol a aruncat cenușa; de atunci până în zilele noastre s'a mai întemplat 118 erupțiuni; una dintre cele mai teribile a fost cea din anul 1631, care a nimicît comunele: Torre Annunziata, Torre del Greco și Portici și în care au perit 3000 persoane. Tot atunci, se ăice, că erupțiunea a venit cu așa putere, că la înălțime de 2000 urme, aruncă în aer pietri de 500 kg. și sunetul ce produceau materiile fusibile, se auăiea până la Roma; asemenea teribilă a fost și cea din an. 1707, când în timp de noapte, la depărtare de 10 mile, se putea cetî la lumina produsă de erupțiune. Cea din urmă s'a întemplat în 26 aprilie 1872.¹ Înfiorătoare a fost și aceasta, care a durat mai multe zile, producend o scenă oribilă, în care au perit 50 de oameni curioși, între cari au fost și 8 studenți în medicină; aceștia au fost surprinși pe locul: Atrio del Cavallo prin o coloană colosală de foc și fum, care isbucnind dintr'o crepătură de circa 300 metri largă, în timp de 3 ore a copleșit un teritoriu de 1300 m. pătrați. Atunci s'a format doue cratere, cari neinterupt vomau foc cu pietri, cenușe și câte alte soiuri de materii fusibile; toate aceste, din înălțime de 1000 m., acoperiau întreg giurul, năpăstuind peste câmpiile fertile și nimicînd o mulțime de locuințe rurale și o parte din edificile opidului S. Sebastiano.

Foarte de aproape eră amenințat și Neapolul, de unde la 40.000 persoane, terorizate de spectacolul oribil, s'au depărtat. Mai erau neapolitanii înspăimântați și de o ploaie minerală îngrozitoare, care acoperia stradele în pături de 5 c. m. și în contra căreia în stradă cu nimic nu se puteau apără. Toate comunele de pe țermul mării, începnd de la S. Sebastiano până la Portici au ramas deșerte. Erupțiunea aceasta a lăsat după sine cea mai tristă suvenire pentru locuitorii Neapolului și a comunelor din giur.

Atât din istorical Vezuului. Să-l privim înse mai de aproape: Din Neapol până la Pompei am mers cu trenul jumătate de oră, de aici cu căruța, trecnd prin comunele Forre del Greco șcl. deja amintite, am urcat pe o cale serpentină până la otelul ce se afiă în apropierea craterului, de la otel cu Funiculare și de aici pedestru un sfert de cias până imediat lângă crater.

Pentru călătorii străini e mai consult, să-și ia bilet încă în Neapol la biroul lui Cook, unde pentru 25 lire își pune la dispoziție căruța, cicerone și bilet pentru funicular (drum de fer compus din funii). Așa am făcut-o și noi.

Prin comunele amintite am trecut prin strade pardosite cu pietri de lavă, și mai vėrtos în Portici și Resina, am vėđut o mulțime de fabrici de macaroni, unde după ce gătesc măncaarea aceasta atât de predilectă italienilor, încă moale fiind, o întind în strade pe rude lungi ca să se ușce la căldura soarelui. Nu incupe nici o indoială, că praful escat după căruțele ce trec prin strade, se așează tot bine pe macaroni, de care se și îngălbineșce. Eșînd din comună, de ambele

părți ale drumului vedem vile frumoase cu grădini în cari erau păduri de portocale,¹ lămăie, smochini, palmieri și olivi. Distanța dintre vile eră împodobită aici cu plante: caclus¹ și aloe,² aci cu vițe de vie, cari produc vinul renumit și cunoscut sub numele de „lacrima Christi“.

O legendă neapolitană ne spune, că Christos când a vėđut regiunea maiestoasă a Neapolului, ar fi plāns de bucurie, și că din lacrimile acele ar fi resărit vița de vie ce produce vinul lacrima Christi“.

Eșînd din Resina și continuānd calea serpentină printre movile de lavă, nu odată ne stăteau în cale femei, cari ne oferiau din vinul lor, ca și care în lume mai bun nu mai este.

„Comprate Signore vino da vigna nostra: lacrima Christi!“ ne strigau neincetat, și unele nu se depărtau, până nu cumpėram câte un păhar, plătindu-l cu 10 cr. Și meritau să cumpėrăm din vinul lor, pentru că ni-l oferiau grăînd întocmai ca noi; pentru că ori care Romān poate pricepe vorbele citate mai sus. De femeile cu vinul am putut scăpă, dar nu ne părăsiă un „fratello“, care mai bine de jumătate de cale ne-a urmărit, strigānd în continuu, că el ne va conduce, că ne va culege flori și minerale, și că fără el nu vom putē urcă Vezuul, și tot asă până ce a căpėtat cățiva centesimi, ca să-și cumpere macaroni. Sigur a fost și acesta vre-un lazzaron din provință, că de loc ce a căpėtat „il davaro“ s'a dus asă, că n'a mai privit îndrėtru.

Cam la mijloc de cale se înalță un observator astronomic, pe care în grabă nu l-am putut vedē mai de aproape. Atăta șcim că s'a fundat de Ferdinand II în an. 1841 și că ađi stă sub direcțiunea savantului profesor Palmieri.

Continuānd calea în formă de zigzag, nu ne săturam a privi și admiră în giur de noi grămeđile imponente de lavă de o formă tristă și caprițioasă. Ne aflam pe locuri, unde nici cel mai mic semn de vegetațiune nu eră, nimic altă decăt lagune formate din stānci de lavă; întreaga suprafață a muntelui eră acoperită cu un fel de șgură neagră ca cărbunele. Privind aceasta suprafață imensă, nu șcii să admiri, ori să te îngrozești; și ca totuș tare să nu ne îngrozim, din când în când mai priviam și îndrėtru la poala muntelui urieș, unde ne delectam în panorama splendidă a orașului Neapol, a golfului seu și a șesului ce-l încungiuură, extîndndu-se în depărtare peste Campagna Felicc. Cuprindea în sine panorama aceasta, afară de Neapol, insula Ischia, Casamicciola, Procida, stāncioasa Capri și Sorrento; tot atâtea peisage ca cele din Helveția, dar sub cerul pururea azuriu al Italiei.

În fine, după ce am făcut o cale de 3 ore, am ajuns la otelul de lângă vėrful Vezuului. Aici se afliă stațiunea trenului funicular. Linia aceasta ferată e aranjată întocmai ca ceea care conduce în cetatea din Buda, cu aceea deosebire, că asta e mai lungă, e de 840 metri; când un cupeu se urcă, celalalt se scoabară, unul poartă numele „Etna“, celalalt „Vezuv“, va să ăică, funia de sirmă a apropiat Etna de Vezuv. De odată numai 10 persoane pot urcă. Linia ferată funiculară, care pentru oamenii cam fricoși de loc nu e ceva petrecere recomandabilă, s'a deschis în 1880.

(Va urmă.)

T. BULC.

¹ Gen de plante grase și spinoase, fără frunze.

² O plantă grasă, din care se scoate o reșină amară și purgativă, folosită în medicină.

¹ Palmieri. Sur la conflagration vėsuviene du 26 Avril 1872.

SALON.

Teatru român.*

Binecuvântată să fie cenușa lor în sfințitele morminte și în veci pomenirea lor. A părinților noștri, cari în nemărginită iubire de neam nici odată n'au desnădăjduit și nici odată nu și-au ațintit privirea la pământ, ca să se îngrozească de murdăriile vieții cu sfârșit, ci mai vârtos numai în depărtările lipsite de patimi și în viitorul de veci al neamului nostru au privit.

Binecuvântată să fie cenușa lor. Că erau mari la inimi și mici la patimi și mai mult își iubiau neamul, decum se urau între sine, că toată turburarea sufletului și toate svêrcolirile pentru nimicuri ale omului sânt ca o încrețire pe luciul apelor în largul mării. Mulți au fost în lumea aceasta mari și tari, creșându-se pe sine urieși și o lume întreagă viața lor, dar pentru toți sosește ciasul durerilor, și cei tari și cei mari s'au culcat în mormânt și în hainele uitării omeșci s'au îmbrăcat.

Viața omului are sfârșit, numai faptele bune au viață de veci. Și sufletul nostru în rîul bucuriei se scaldă, când privind la trecut vedem frumoasele fapte ale strămoșilor noștri; în rîul bucuriei se scaldă sufletul nostru, că faptele lor sânt temelie tare viitorului nostru și tuturor spre bine îndemn.

Sânt acum aproape treizeci de ani trăia un tiner înalt și frumos. Ochii lui de vultur priviau numai la cer și sufletul lui era plin de visul viitorului de aur al unui popor nefericit, care abia pe atunci începuse a se trezi din somnu-i greu de moarte. Tinerul era tânăr și neînsemnat, dar a cutezat să-și ridice glasul între bătrâni și din buciom a sunat, că viața națională are temeiu, „veniți dar Români, cu toții săriți, să zidim teatru român“.

Și atunci nu era încă așa, ca să te uiți, cine propune ceva bun, și dacă nu-ți plac ochii lui, să fugi de vorbele lui și binele să nu-l primești, ci bătrânii noștri auzind glasul tinerului de bine vestitor, cei frunțași între ei s'au adunat și sfat au făcut să pună temelie unui teatru român. „Necesitatea înființării unui teatru național pentru Românii de dincoace de Carpați se simte de întreaga Românie. Nu este aici vorba despre posibilitatea unei realizări grabnice, pentru care și alte națiuni au avut trebuință de mai mulți ani, ci scopul și intențiunea noastră este numai d'ă înființa cu încetul un fond, din care mai târziu națiunea să poată înălța un templu al Thaliei române“.

Ce mari erau acești bătrâni. Din capul locului șcieau, că lucrează pentru depărtatul viitor, pentru noi și pentru nepoții noștri, dar n'au pregetat, că nu desfătarea vremelnică a lor le era scopul vieții, ci binele neamului doria inima lor. Glasul tinerului au ascultat

* Toate ȋiarele române din patrie au publicat rapo-rturi amănunțite despre adunarea din Hațeg a Societății pentru fond de teatru român. »Tribuna Poporului« din Arad a salutat intrunirea prin acest articol în fruntea ȋiarului din prima ȋi a Rusaliilor.

Red.

și au făcut societate pentru adunarea fondului de teatru român. Cu nimic au început și nu s'au rușinat, că un lucru așa de mare să aibă un așa început mic, ci mai vârtos au luat învățatură de la vorba strămoșilor noștri, „gutta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo“, picăturile dese fac gaură 'n peatră.

Așa a făcut și bine au făcut. Tinerul înalt și frumos s'a pus la muncă de titan. N'a umblat după onoruri, după presidenții și titluri, ci a dat cinstea bătrânilor și el și-a ales munca și osteneala. Mulți rîdeau de un așa început, mulți n'aveau credință, dar tinerul nostru nu la aceștia privia, ci se întăria din isvorul dătător de viață al iubirii de neam și osteniă. Treizeci de ani au trecut de atunci și tinerul s'a făcut bărbat, s'a făcut bătrân, pletele-i negre au cărunțit, iarna vieții s'a așternut peste vênjosu-i trup, dar din sufletul lui n'a perit nici până astăzi primăvara însuflețirii și a iubirii de neam. Treizeci de ani a ostenit pentru realizarea unui ideal și nici odată nu și-a pierdut credința în acest ideal, ci tot mai mult se însuflețea pentru el. Treizeci de ani a ostenit și nici acum nu-și dă odihnă. Din nimic înse fondul de teatru român aȋ se ridică peste o sută de mii florini și realizarea frumosului ideal se apropie acum.

Și tinerul de odinioară cu pletele cărunte sosește în ȋiua de mâne la Hațeg, ca puternicul seu cuvânt să vestească evangelia culturii naționale prin văile sfințite de dulci amintiri ale legendarului trecut. Și dacă nici odată nu s'ar pute face teatru român, dacă toate opintirile noastre pentru acest scump ideal ar fi zadarnice, totuș istoria acestei porniri a poporului românesc, exemplul acesta frumos de însuflețire neprihănită pentru un ideal, va fi în veci comoară nesecată, din care se vor îmbogăți în iubire de neam generații întregi în viitor.

Cu adâncă stimă și iubire salutăm deci pe acei Români, care mâne și poimâne, la serbătorile pogoririi Duhului sfânt, vor fi adunați în frumoasa vale a Hațegului, ca să aducă jertfe Thaliei Române și jertfind să se întărească în iubirea de neam și pildă să dea nepoților de fapte românești.

Nu voim să certăm pe cei rei, cari nu au încredere întru nimic; nu voim să înfierăm pe cei slabi, cari se fac unelte dușmanilor prin nepăsarea lor și prin lipsa simțului de jertfire, ci astăzi lăudăm numai pe cei buni și îi întărim în credința lor ȋicând, că stăruința nu poate să n'aibă reușită, ci noi sântem tari în credința viitorului de aur al neamului nostru românesc.

Nepoții noștri vor vedé ridicându-se mândru templul Thaliei Române și dulcele graiu al părinților noștri va resună de pe scena română și va aprinde în inimile românești focul iubirii de neam.

Vom vedé înaintea noastră viața eroilor neamului nostru și din viața lor vom învăța, vom vedé înaintea noastră păcatele celor rei, și de păcatele lor ne vom scârbî și ne vom ferî a face ca dênșii, iar de cei proști și haini vom ride cu haz și vom lăudă în toată seara pe aceia cari fără zăbavă luptând ne-au făcut teatru român.

Mâne, la pogorirea Duhului sfânt, toți căȋi putem să alergăm la adunarea societății pentru fondul de teatru român, să fim la Hațeg, ca să dăm obolul nostru culturalei românești și să ne întărim unii pe alții în credința românească.

Și nu va rêsună glasul nostru în pustie. Adu-

nați în valea plină de urmele vitejilor noștri strămoși, Românii vor porni mai cu voinicie înainte.

De la Hațeg societatea fondului de teatru român va eși întărită cu noue puteri și steagul culturii naționale românești după această adunare va fâlfâi tot mai mândru înălțat de adierea însuflețirii sorbite din amintirea gloriosului trecut.

Salutăm adnarea generală a societății pentru crearea unui fond de teatru român și îi dorim succes.

„Din regatul Carmen Sylvei“.

Punctul culminant al expoziției de costume istorice, ce se ține actuale în Neuwied, îl formează secțiunea aranjată de M. S. regina Elisabeta, sub numele de: „Din regatul Carmen Sylvei“.

În fundul unei scene, care reprezintă regiunea Sinaiei cu frumusețile sale de stânci, se află în stânga o vilă boerească. Niște scări duc la un altar umbrit de un acoperiș așezat pe stâlpi.

Familia boerului este adunată acolo și privește un grup de țigani din giurul casei, cari joacă ursul. Lângă fântână, aproape de casă, se află femei și fete în haine frumoase și pitorești, pe când mai încolo copiii se dau în dulap. În fund trece un transport de care țărănești spre tîrg.

Apărînd castelul Peleş, se află „Peneș Curcanul“.

Scena se încheie la dreapta prin o casă țărănească. La fântână, în fața casei, se află o tineră păreche, care-și petrece vremea drăgostindu-se.

Puțin mai departe un păstor pașce doi bivoli. În partea dreaptă de asemenea se află păstori îmbrăcați cu sarici. Tocmai în fund de tot mireasa își părăsește în căruță casa părintească; lângă densa călărește mirele și cu pețitorii. La urmă vine un car cu zestrea miresei, nuntași și musicanți. Scena se petrece în costume din județul Vlașca. Mai încolo se află mărețul pod peste Dunăre de la Cerna-Vodă.

Din celelalte grupe mai amintim: baraca reginei, cu surori de caritate și călugărițe. — Doamna Despina jertfește în anul 1412, înaintea soțului ei Neagoe-Voivod și a Curții domnești, giuvaricalele ei pentru ca cu aceste mijloace să se zidească mănăstirea Argeșului.

Apoi un exemplar admirabil: M. S. regina în trăsura de gală a încoronării, la dreapta marea maestră a Curții și în fața două dame de onoare. Carmen Sylva însăși este reprezentată prin două figuri, la vârsta ei de 17 și de 50 de ani.

Lângă casa boerească se află o prăvălie în care se vînd opere de ale reginei, în limba germană și română.

Ilustrațiunile noastre

Carola regina Saxoniei. În numărul trecut am publicat portretul regelui Saxoniei, acuma dăm portretul reginei Carola. Ea este fiica principelui de Gustav Wasa. S'a măritat la 1853.

O înmormîntare la Romani. Ilustrațiunea aceasta ne revoacă în memorie timpul catacombelor, când poporul gemea sub tirănia Neronilor. În mormîntarea se făcea fără multă pompă, asistând numai prietenii intimi.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Șcrii literare și artistice. *Di Jules Brun* a publicat la Paris un volum „La veillee“ conținînd douăsprezece basme traduse din românește de dsa, cu o introducere de dsoara Lucile Chițu, licențiată în litere. — *Henry de Rivonx*, scriitor francez, publică în „Cosmopolis“, revistă internațională, un studiu asupra poporului român. — *Pictorul român Serafim* a obținut la expoziția Salonul din Paris cu tabloul seu „Adevărul izgonind minciuna“ mențiune onorabilă. — *Di Ludovic Basarab*, un alt pictor român, a fost admis de juriile expozițiilor de tablouri din Berlin și München să expună mai multe tablouri de ale sale.

Șcrii teatrale și musicale *Baritonul Dimitrie Popovici* a cântat în stagiunea trecută cu cel mai strălucit succes în opera germană din Petersburg; toate diarele de acolo îi fac elogiul entusiaste. — *Dsoara Marculescu*, artistă a operei române din București, va da la băile herculane mai multe concerte în folosul săracilor.

Bustul generalului Florescu. În săptămîna trecută s'a instalat la București în grădina episcopiei, bustul generalului Florescu. Statua e o lucrare originală: o țeavă mare de tun, masivă, așezată cu gura în sus. La mijlocul țevei e prins un medalion cu bustul generalului Em. Florescu, bust foarte reușit, avînd de desupt inscripția: „Ofițerii armatei române — generalului Em. Florescu“. Soeul statuei e format din ghiulele de tun. Diua inaugurării statuei nu s'a fixat încă.

Din „Enciclopedia Română“, publicată de dr. C. Diaconovich, editura W. Krafft, Sibîiu, a apărut fasc. 8, care cuprinde articolele Calahorra—Cavaignac. Amintim dintre articolele biografice: Calimah, Calinescu, Calinic, Calomfirescu, Cămpineanu, Cantacuzin, Canteмир, Căpităneanu, dr. Capșa, Caragea, Caragiale, Carol I, Cărnul, Carp, Catargiu, etc.; iar dintre cele geografice: Călăraș, Căldărușani, Călimanești, Călugăreni, Cămpeni, Cămpina, Cămpulung, Caracal, Caransebeș, Caraș-Saverin, Carpații, etc. Afară de aceste mai sînt tractate în fasc. de față numeroase materii cu deosebită considerare la stările poporului român, s. e. valoroasele art. de igienă de dr. Felix (Casa, carantina, canalizare, etc.), Cartea funduară (Cosma), Calea ferată (Pușcariu), Capitul (Bunea), etc. „Enciclopedia Română“ se publică în 3 volume mari, à 10 fasc. de câte 6 coale de tipar și se poate abonă la editorul W. Krafft în Sibîiu, cu prețul de fl. 10.— de volum, care este a se achită anticipativ. Pentru România deposit general la Storck & Müller, București, iar prețul 25 lei de volum.

Ștefan cel mare la Rahova. Pictorul Obedeanu a fost însărcinat de ministerul de culte al României să execute un mare tablou istoric, reprezentând pe Ștefan cel mare la Rahova. Acest tablou va fi terminat pentru expozițiunea din 1900 și va fi destinat pentru universitatea din Iași.

Viața Sfinților. *Di Tit Bud*, vicarul Marămușului, a scos de sub tipar în Gherla, un volum mare, intitulat „Viața Sfinților“. Autorul a descris viața sfinților cari se onorează în biserica noastră orientală, cari înse deodată sînt onorați și în biserica occidentală. La finea opului se află elenul lunar și alfabetice al tuturor sfinților din opul întreg, apoi elenul pontificilor romani până aji și al împăraților de pe cele dece veacuri dintîu. Volumul scris în o limbă ce lasă

de dorit, e dedicat episcopului Ioan Szabo, cu niște elogii foarte exagerate. De vîndare la autorul în Sat-Sugatag (Sugatag-falu) Maramureș. Prețul 6 coroane.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl Alexandru Macaveiu*, proprietar în Bucium, s'a cununat cu dșoara Lucreția Gomboș în Vidra. — *Dl Nestor Cernescu*, funcționar al căilor ferate române la Vêrciorova, s'a logodit cu dșoara Iuliana Cogiocar în Orșova.

Șcîri personale. *Baronul Vasîlco*, care în delegațiunea austriacă a ținut un discurs în favorul Românilor, a fost distins în curînd de moștenitorul de tron Francisc Ferdinand de Este, poftindu-l prin șeful casei sale, să i se presinte și convorbind apoi timp mai lung. — *Dl Ioan Vișa*, originar din munții Abrudului, iar acuma locuitor în Sibîiu, a predat Esc. Sale mitropolitului Mihályi 16.000 fl., ca fundațiune pentru meseriașii români, ajutându-se și parocul gr. c. din Sibîiu. — *Dna Sofia Cothisel*, soția preotului Constantin Cothisel din Certege, ducîndu-se la tîrgul din Cîmpeni, a fost deținută de gendarmi și escortată la judecătorie, pentru că la costumul național, purtă tricolor românesc; ținută acolo mai multe ore, în urmă i s'a redat libertatea. — *Dl Ioan Ciocan*, director al gimnasiului din Năsêud, deputat dietal, precum ne anunță diarele maghiare, în curînd va fi numit profesor de limba și literatura română la universitatea din Budapesta. — *Dl dr. Isidor Bodea*, specialist în boalele de copii, s'a stabilit în Viena. — *Dl Cornel Beu*, sublocotenent de la regimentul 93, a intrat în armata spaniolă.

Regele și regina României la Schönbrunn. Regele și regina României vor face la finele lui august o vizită la Schönbrunn, împăratului Francisc Iosif, când vor începe serbările curții imperiale cu ocazia jubileului de 50 ani de domnie a Maj. Sale. În acelaș timp cu regele României vor sosi la Schönbrunn împăratul Vilhelm, regele Leopold al Belgiei, regele Albert al Saxoniei, principele de Vales, ducele de Neapole și marele duce Vladimir. Regele și regina României vor fi însoțiți de o mare suită militară, compusă din 40 de ofițeri.

Pro domo. *Dl Mihail Dragomirescu*, membru în comitetul de redacțiune al „Convorbirilor Literare”, ocupându-se în cel din urmă numer al acelei reviste, de „Cronica Literară” a dlui Ilarie Chendi, apărută în nr. 18 al „Familiei”, vorbește despre revista noastră ca din spatele calului. Liber este ori cine să aprefieze după plac activitatea „Familiei”; prin urmare nu putem avé cuvînt de supărare nici chiar pentru cea mai rigoroasă critică. Șcim noi bine, cât de modestă e poziția ce ocupăm în literatură; înse ori cât de nensemnață să fie, totuș prin o stăruință de 34 ani pentru respândirea gustului de cetire la aceasta margine extremă a elementului românesc, credem că ne-am câștigat titlul spre a puté cere, ca aceia cari își aduc aminte și de noi, să facă aceasta în ton cuvințios. Cu atât mai vîrtos putem reclamá aceasta de la actualii redactori ai „Convorbirilor Literare”, căci câtă vreme nivelul literar ai „Familiei” încetul cu încetul crește, — nivelul „Convorbirilor” care ne desprețuește — să nu fie cu supărare dacă spunem un fapt de notorietate publică — tot scade.

Serbarea revoluției din 1848 în România. Primăria capitalei București a luat inițiativa d'a se serbă aniversarea zilei de 11/23 iunie 1848, când a izbucnit revoluția în București. Spre scopul acesta s'a ținut o consfătuire, în care programul serbării s'a fixat astfel: 1. Un serviciu religios pe platoul de la Filaret. 2. O procesiune la mormintele pompierilor de la 13 sept. 1848. 3. Discursuri la ambele locuri mai sus menționate. 4. Împărțire de medalii comemorative. 5. O publicațiune de lux, cu raport la evenimentele acelei e-poce. 6. Împărțirea unei foi volante cu discursurile, ce se vor ține. 7. O reprezentațiune populară. 8. Întreg orașul iluminat splendid. 9. Musici vor cântă pe piețele principale și bande de lăutari prin cuartirele mai depărtate. 10. Focuri de artificii.

Asociațiunea națională din Arad și-a ținut adunarea generală în duminica trecută sub presiunea vicepreședintelui Aug. Hamsea. *Dl dr. G. Proca* a cetit raportul direcțiunii prin care se constată, că s'au înscris 27 membri noi și biblioteca s'a sporit cu 683 opuri. Tot odată s'a luat act cu plăcere, că institutul de bani „Victoria” a dat Asociațiunii 200 fl. spre scopuri culturale. *Dl Sava Raicu*, în calitate de cassar, a raportat că fondul Asociațiunii plasat la „Victoria” s'a urcat la 6474 fl. și că libelele sînt depuse la consistoriul aradan. La propunerea dlui Teodor Ceontea, s'a decis ca în localul Asociațiunii să se facă o sală de lectură. Iar la propunerea dlor Purcariu și Oncu, s'a hotărît să se dea câte 150 fl. pe an, elevilor și învățătorilor zeloși. Aflîndu-se toate raporturile în ordine, viitoarea direcțiune s'a compus astfel: director I, P. Truța, director II V. Mangra, secretar dr. G. Proca, cassar Sava Raicu, controlor Iuliu Herbai, econom Ioan Stefanuț, fișc dr. Ioan Suci; membri: dr. N. Oncu, I. Beleş, M. Veliciu, dr. G. Vuia, R. Ciorogar, Ignatie Pap, dr. Stefan C. Pop, I. Russu-Șirianu, George Purcariu, Iosif Moldovan, I. Petran și I. Vațian.

Petrecerea din Arad, dată în duminica trecută, din incidentul adunării generale a Asociațiunii naționale aradane, a reușit bine, cu toate că mulți dintre arangiatori lipsiau. Au luat parte doamnele Letiția Oneu, Emilia Miclea, Hortensia Suci, Antonescu, Popovici, Lucreția Herbai, Gabriela Ispravnic, Nestor, Olariu, Ganea, Vațan, Ursu, Telescu, Popescu, Oprean și dșoarele Georgina Antonescu, Florica Ciorogariu, Hortensia Miclea, Sofia Tripon, surorile Rubenescu, Leucuța, Popovici, Mariți Moldovan, surorile Lazar, Olariu, Iulia, Elena Luțai, Livia Telescu, Popescu.

Institutul Otteteleşanu. Cu începerea viitorului an școlar 1898—99 se vor primí cinci-spre-dece eleve în institutul de fete de la Măgurele, fondat de Ioan Otteteleşanu și înființat de Academia Română. Cursul va fi de 5 ani, în timpul cărora elevele vor avé toată întreținerea în institut. Sînt admise copile născute din părinți români săraci pe deplin sănătoase, cari până la 5 august an. c. au implinit 11, dar încă n'au 14 ani și au pregătirea ce se dă în școalele primare din România. Cererile se pot da până la 5 august la Academia Română. Examenele se vor face în localul Academiei la 9 septembrie 1898.

Deco ênșl împușcați de gendarmi. La 8 l. c. s'a petrecut în comuna Dol, comitatul Coșocnei; un fapt sângeros. Gendarmii au tras în sătenii cari se opuseră, ca să nu le inchidă vitele. Trei țărani au murit la moment, iar șapte au fost răniți grav. Comuna Dol e curat română.

Esamenale la școala civilă de fete a Asociației din Sibiu, se vor începe mercuri, în 22 iunie st. n. cu examenul privat al elevelor din cursul complementar; joi în 23 iunie n. înaintea de amiaț religiunea cu elevele din toate clasele civile și limba franceză III și IV; după amiaț clasa I civilă din toate obiectele de învățământ; vineri în 24 iunie a. m. cl. IV, iar după amiaț cl. II din toate obiectele de învățământ; sâmbătă în 25 iunie înainte de amiaț cl. III civilă din toate obiectele de învățământ, iar după amiaț muzica instrumentală și vocală; declamațiuni; încheierea solemnă a anului școlar și împărțirea testimoniilor. În decursul examenului lucrurile de mână femeiești vor fi espuse într'una din salele institutului.

Invetați germani la delta Dunărei. O societate, compusă din dnii conte Zdenko Valdstein, conte Arthur Aichelburg, baron Oscar Nadherny, baron Ervin Nadherny, Armand Kropp și Carol Berger, și-a propus a face o excursiune științifică în cursul lunii iunie, în scop de a studia fauna bălților din delta Dunărei. Acești domni au intenția de a explora mai ales regiunea situată între Ezerul Călărașilor, Oltina, Rasova și Topal. Ei vor fi însoțiți în tot timpul acestei excursiuni de dnii Gustav Hoffman, ornitolog din Praga, Francisc Svartz, precum și de d. dr. Gr. Antipa, inspectorul general al serviciului pescărilor.

Suprimarea corsetului în școlile din România. În sinul comisiunii — pentru alcătuirea programelor învățământului secundar, s'a ridicat o chestiune foarte importantă pentru dezvoltarea fizică a elevelor din școlile publice. Dna Kaminschi, doctor în medicină, profesoară din învățământul secundar, s'a pronunțat pentru suprimarea corsetului la elevele din școlile publice. Dna dr. Kaminschi a arătat consecințele funeste ale purtării corsetului din frageda copilărie și a relevat o serie de cazuri foarte interesante pentru a dovedi că purtarea corsetului este cu desevârșire primejdioasă normalei dezvoltări fizice și sănătății în genere. Dna Kaminschi a mai arătat comisiunii că de mult prin povești și descriind pe tabelă cum se deformează corpul acelor cari poartă corsete, își dădea silința să hotărească pe eleve să părăsească obiceiul de a purta corsete. E greu înse ca prin simple sfaturi să se poată ajunge la un rezultat practic. De aceea dna Kaminschi și-a exprimat părerea ca ministrul însuși să avizeze la un mijloc mai nimerit pentru a obține suprimarea corsetului. Dl Haret, ministru al instrucțiunii, nu s'a opus la aceasta, mai cu seamă că și în alte state s'a luat o asemenea măsură. În Rusia s'a luat, chiar zilele trecute o măsură generală pentru eleve și profesoare. În România înse nu se va putea lua întocmai măsura rusească. Remâne ca această chestiune să se mai discute și să se caute un mod sigur și practic ca fie printr'o circulară ministerială, fie printr'un ordin confidențial către directoarele școlilor publice de fete, să se dobândească, prin bună-voința însăși a elevelor, suprimarea corsetului care este un adevărat chin pentru cea mai mare parte a sexului slab.

Clubul tinerimei române la Cernăuți. Doamnele române din Cernăuți, în frunte cu dna baroană Stefania Hurmuzaki, au luat inițiativa înființării unui club al tinerimei române, ai cărui membri pot să fie românii de ambele sexe. Scopul acestui club este dezvoltarea social-culturală a membrilor și cultivarea reciprocă în limba, istoria și literatura română*.

Un nou club femeesc. Un nou club femeesc s'a deschis la Londra. Acest club femeesc și-a luat numele de „Camelot-Cub“ și a fost fundat, — după cum spune fondatoarea lui, d. Coralie Glyn, — în scopul de a face ca lucrătoarele și în general toate femeile cari sânt ocupate în toate zilele de lucruri ale săptămânei, să se întrunească Duminicile, să-și vadă prietenile și să petreacă cu ele. Clubul posedă un restaurant și un cabinet de lectură.

Femeile în Noua Zelandă. Femeile din această insulă a Oceaniei se bucură deja de dreptul de alegere. Guvernul are de gând să le dea și dreptul d'a fi alese. Se crede că la viitoarele alegeri pentru camere vor isbuti mai multe candidate. Totuș femeile nu se mulțumesc cu atâta; cererile lor merg mai departe. Deja s'a deschis pentru deseale cariera de păzitor de închisoare. Acum ele cer ca să li se deschidă și cariera polițismului.

Au murit: *Gavriil Mureșanu*, preot în diecesa Orăzii-mari, prefect în seminariul gr. c. de băieți din Oradea-mare, în 3 iunie, în etate de 30 ani; — *Iosif Novac* învățător în pensie, la Oravița în 8 iunie, în etate de 80 ani.

Călimdarul săptămânei.

Duminea 2 d. Rusalii Miateu c 4, v. 18—28; ev. înv 2; gl. 2			
Ziua sept.	Călimdarul vechiu	Călimd. nou	Soarele.
Duminea	7 M. Teodot Ep. Anchirei	19 Iuliana	4 6 7 54
Luni	8 M. Teodor Strailat	20 Silveriu	4 6 7 54
Marți	9 P. Chiril Arhep. Alexand.	21 Alois	4 6 7 54
Mercuri	10 Mii. Tim., Alex., Antonie	22 Paulin	4 6 7 54
Joi	11 SS. Ap. Bar. și Varnava	23 Ediltrud	4 6 7 54
Vineri	12 C. P. Onufrie	24 Ioan Botez.	4 6 7 54
Sâmbătă	13 Ma Achilina	25 Prosper	4 6 7 54

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)

„VICTORIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII.

Sediul: Arad, casa proprie, calea Archiducele Iosif nr. 2

Intemeiată la 1887,

Capital de acții: fl. 300.000. Fond de rezervă fl. 100000.

Depuneri fl. 1.000.000. Circulația anuală fl. 15.000.000.

Primește depuneri spre fructificare, după care solvește 5% interese fără privire la termenul de abdicere.

Darea de venit după interese încă o solvește institutul separat.

După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere.

Depuneri se pot face și prin poștă și se efectuează momentan după sosirea comandai

5—12

Diracțiunea institutului.